

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Taiteen edistämiskeskeksesta, valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta ja alueiden kehittämisestä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä kesäkuuta 2012 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi Taiteen edistämiskeskeksesta, valtion taiteilija-apurahoista annetun lain muuttamisesta ja alueiden kehittämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 52/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Tuula Lybeck ja kulttuuriasianneuvos Katri Santtila, opetus- ja kulttuuriministeriö
- puheenjohtaja Piia Rantala-Korhonen, pääsihteeri Esa Rantanen, tutkimusyksikön päällikkö Paula Karhunen, toimikunnan jäsen Minna Heikinaho ja toimikunnan jäsen Pertti Palttila, taiteen keskustoimikunta
- puheenjohtaja Helena Jäykkä, Oulun läänin taidetoimikunta
- puheenjohtaja Pertti Timonen, Pirkanmaan taidetoimikunta
- rehtori Tuomas Auvinen, Sibelius-Akatemia

- koordinaattori Lasse Lyytikäinen, Kainuun kulttuuri-info
- aluekehitysasiantuntija Helena Aaltonen, Kainuun maakunta -kuntayhtymä
- Satakunnan maakuntajohtaja Pertti Rajala, Satakuntaliitto
- erityisasiantuntija Ditte Winqvist, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Mikko Hänninen, Suomen Näyttelijäliitto ry
- varapuheenjohtaja Ari Saarto, Suomen Taiteilijaseura
- toiminnanjohtaja Kirsi Herala, Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry
- puheenjohtaja, taiteilijaprofessori Reija Hirvikoski, Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry
- pääsihteeri Henri Terho, Varsinais-Suomen taidetoimikunta
- julkisoikeuden yliopisto-opettaja, FM, HM (väit.) Pauli Rautiainen.

Lisäksi valiokunnan pyynnöstä kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen Kansallisopoppera
- Teatterikorkeakoulu
- Finland Festivals

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Taiteen edistämiskeskuksesta. Uusi laki korvaisi nykyisen taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain. Esityksen lähtökohtana on uudistaa 1960-luvulta peräisin olevan taidetoimikuntalaitoksen toimintaa ja rakennetta vastaamaan paremmin jo tapahtuneisiin ja tuleviin toimintaympäristön muutoksiin kuitenkin siten, että taiteen autonomiaan liittyvä vertaisarviointi turvataan.

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Taiteen edistämiskeskus -niminen virasto, jolla olisi aluetoimipisteitä. Keskuksen yhteydessä olisi itsenäistä päätäntävaltaa käyttäviä luottamuselimiä, joita olisivat taideneuvosto, valtion ja alueelliset taidetoimikunnat sekä erillislautakunnat.

Taidetoimikuntalaitoksen taiteen edistämiseen liittyvää toimintaa selkeytettäisiin erottamalla luottamuselimen arviointiin perustuvat ja keskuksen viranomaistehtävät toisistaan.

Taiteen keskustoimikunnalla nyt olevia tehtäviä uudistettaisiin siten, että keskuksella olisi enemmän tehtäviä, jotka edellyttävät itsenäistä päätöksentekoa ja aktiivista toimintaa. Taiteen edistämisen lisäksi keskuksella olisi myös kulttuurin edistämiseen liittyviä tehtäviä eräiltä osin. Aluetoimipisteille tulisi valtakunnallisia erityistehtäviä.

Taiteen autonomista asemaa ehdotetaan vahvistettavaksi. Luottamuselinten päätöksenteossa säilytetään vertaisarviointi. Uudistuksessa säilytettäisiin luottamuselimet niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla ja perustettaisiin taideneuvosto. Taideneuvostolla olisi keskeinen tehtävä opetus- ja kulttuuriministeriön taidepolitiikan asiantuntijana. Valtioneuvostolta ja ministeriöltä siirrettäisiin päätösvaltaa taideneuvostolle.

Keskuksesta aluetoimipisteineen muodostuisi yhtenäinen taiteen ja kulttuurin edistämisen kokonaisuus. Keskuksen toimintakykyä parannettaisiin ja hallintoa yhtenäistettäisiin verrattuna nykyisen taiteen keskustoimikunnan toimintakykyyn ja hallintoon. Keskuksen johtamista selkeytettäisiin verrattuna keskustoimikunnan johtamiseen.

Hallintoa ja sen läpinäkyvyyttä parannettaisiin selkeyttämällä valtionavustus- ja apurahapäätöksentekoa. Päätöksenteon avoimuuden lisäämiseksi luovuttaisiin kiellostaa valittua valtionavustuspäätöksistä ja apurahapäätöksistä. Päätöksistä voisi tehdä oikaisuvaatimuksen ja hakea muutosta laillisuusperusteella.

Uudistukseen liittyen muutettaisiin lisäksi valtion taiteilija-apurahoista annettua lakia ja alueiden kehittämisestä annettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Eduskunta edellytti kulttuurin tulevaisuutta koskevan valtioneuvoston selonteon (SiVM 11/2010 vp — VNS 4/2010 vp) yhteydessä vuonna 2010, että hallitus valmistelee esityksen taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi Taiteen edistämiskeskukseksi. Nyt eduskunnalle on annettu asiasta hallituksen esitys, joka on valiokunnan asiantuntijakuulemisessa saanut osakseen paljon kritiikkiä. Valiokunta kuitenkin kat-

soo, että hallinnollisesti, nimenomaan taidehallinnon järjestämisen ja kehittämisen kannalta uudistus on tarkoituksenmukainen ja että hallituksen esitys voidaan hyväksyä valiokunnan tekemin muutosesityksin.

Sivistysvaliokunta painottaa, että Taiteen edistämiskeskuksesta aluetoimipisteineen muodostuisi yhtenäinen taiteen ja kulttuurin edistämisen kokonaisuus. Keskuksen toimintakykyä parannettaisiin ja hallintoa yhtenäistettäisiin verrattuna nykyisen taiteen keskustoimikunnan

toimintakykyyn ja hallintoon. Keskukseen johtamista selkeytettäisiin verrattuna keskustoimikunnan johtamiseen. Tarkoituksena on, että keskustoimipaikka jäisi Helsinkiin ja virasto saisi itsenäisesti päättää aluetoimipisteidensä määräästä ja niiden tehtävien organisoinnista.

Hallintoa ja sen läpinäkyvyyttä parannettaisiin selkeyttämällä valtionavustus- ja apurahapäätöksentekoa. Avustus- ja apuraha-asioista poistettaisiin valituskielto ja parannettaisiin näin päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja taiteilijoiden oikeusturvaa. Esitys selkeyttää viraston toimintaa ja toimivaltaa suhteessa ministeriöön ja suhteessa luottamuselimiin. Se mahdollistaa viraston hallintorakenteiden ja toiminnan muuttamisen yhdenmukaisemmaksi ja tehokkaammaksi kokonaisuudeksi.

Uudistuksessa säilytettäisiin luottamuselimet alueellisella tasolla eli 13 alueellista taidetoimikuntaa, jotka päättäisivät mm. yksittäisten taiteilijoiden apurahoista vertaisarviointiin perustuen. Alueellisten taidetoimikuntien toimialueet säilyisivät ennallaan. Myös viraston hallinto-henkilöstömäärä alueella säilyisi ennallaan.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävät. Hallituksen esityksen mukaan taiteen ja kulttuurin edistämistä varten on taiteen edistämiskeskus. Kulttuurin edistäminen olisi keskuksen tehtävä siltä osin kuin se ei kuuluisi muun viranomaisen tehtävään. Useissa asiantuntijalausunnoissa on pelätty, että keskuksen laaja tehtäväksianto myös kulttuurin osalta voi merkitä tehtävien painopisteen siirtymistä liikaa kulttuuriin keskuksen perimmäisen tehtävän eli taiteen edistämisen kustannuksella.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kulttuurin edistämisen tarkoitetaan esimerkiksi lastenkulttuuriin, monikulttuurisuuteen tai terveyttä kulttuurista -hankkeeseen liittyviä tehtäviä. Jo nyt ministeriö on delegoinut mm. näihin tehtäviin liittyvää valtionavustusten jakamista sekä Taiteen keskustoimikunnalle että alueellisille taidetoimikunnille. Uudistuksessa virastolle siirtyisi myös mm. taidekoulujen rahoitus. Taiteen keskustoimikunnalla nyt olevia tehtäviä uudistettaisiin siten, että virastolla olisi

enemmän tehtäviä, jotka edellyttävät itsenäistä päätöksentekoa ja aktiivista toimintaa. Myös aluetoimipisteille voitaisiin antaa valtakunnallisia erityistehtäviä.

Valiokunta pitää tärkeänä taidetoimikuntalaitoksen taiteen edistämiseen liittyvän toiminnan selkeyttämistä erottamalla keskuksen viranomaistehtävät ja luottamuselimen vertaisarviointiin perustuvat tehtävät toisistaan. Valiokunta ehdottaa keskuksen toimialaa, toiminnan järjestämistä ja tehtäviä koskevien pykälien muuttamista selkeyttämään keskuksen ja taidetoimikuntalaitoksen tehtäväksiantoa.

Aluetoimipisteiden määrä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osana uudistusta valmistellut alueellisten toimipisteiden määrän vähentämistä. Valiokunta ei pidä tätä suunnitelmaa perusteltuna, sillä valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyinen 13 toimipisteen määrä on ollut toimiva. Tosin toimipisteet ovat henkilömäärältään pieniä, mutta sellaisenaankin niillä on ollut tärkeä merkitys sijaintipaikkakunnalle ja muulle toiminta-alueelle. Valiokunta korostaa, että alueellisten taidetoimikuntien asiantunteudesta pitäisi kyetä hyödyntämään laajasti alueellisessa kehittämisessä. Tästä syystä myös aluetoimipisteiden tulisi kyetä riittävästi avustamaan alueellisia taidetoimikuntia näiden seurattaessa alueen taiteellista toimintaa.

Sivistysvaliokunta katsoo, että nykyisilläkin alueellisten taidetoimikuntien sijaintipaikkakunnilla tulee edelleenkin säilyttää mahdollisuus sivutoimipisteisiin. Valiokunnan saaman lisäselvityksen mukaan asetuksella on tarkoitus säätää, että virasto päättäisi aluetoimipisteiden määrästä ja sijaintipaikkakunnasta ja että aluetoimipisteillä voisi olla sivutoimipisteitä.

Vertaisarvioinnin merkitys. Sivistysvaliokunta korostaa vertaisarvioinnin merkitystä taidekentän kaikissa avustus- ja apuraha-asioissa. Vertaisarvioinnin toteutumisen kannalta ovat tärkeitä luottamusmiesten valintaprosessi ja luottamuselinten asiantunteuksen laaja-alaisuus.

Hallituksen esityksen mukaan toimikunnan jäsenellä tulisi olla hyvä taiteellinen asiantuntemus. Perustelujen mukaan hyvä taiteellinen asiantuntemus on taiteen harjoittajan lisäksi esimerkiksi taiteenalan hallinto-, museo-, opetus- ja tutkimustehtävissä toimivilla ja taiteen alan kriitikoilla. Voimassa olevan taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain (328/1967) mukaan valtion taidetoimikuntien jäsenten tulee olla asianomaisen taiteen alan ansioituneita harjoittajia tai tuntijoita. Lisäksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun asetuksen (1105/1991) mukaan toimikunnassa tulee olla edustettuna asianomaisen taiteen alan eri alojen ja koulutuksen asiantuntemus. Lisäksi taiteen edistämislain mukaan valtion taidetoimikuntia asettaessa on huolehdittava siitä, että taiteen eri lajit tulevat edustetuiksi niissä ja että myös alueelliset ja kielelliset näkökohdat otetaan huomioon. Sivistysvaliokunta katsoo, että hallituksen esityksessä oleva säännös vastaa jäsenten nimeämisperusteiden osalta nykyistä käytäntöä eikä ole omiaan heikentämään vertaisarvioinnin mahdollisuuksia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä on mm. esitetty epäily, että taiteen vertaisarviointi kärsii, jos kaikkia taidetoimikuntien jäseniä ei nimetä nykyiseen tapaan järjestöjen esittämien henkilöiden joukosta. Lakiesityksen 6 §:n 4 momentissa säädettäisiin, että ennen valtion taidetoimikuntien asettamista taideneuvoston tulisi kuulla taiteen kannalta merkittäviä tahoja. Jäseniä valittaessa olisi huolehdittava, että toimikunnan taiteellinen ja muu asiantuntemus on monipuolinen ja että kielelliset ja alueelliset näkökohdat otetaan huomioon. Sivistysvaliokunta pitää oikeana hallituksen esityksessä omaksuttua kantaa, että jäsenten määräämistä ei voida sitoa pelkästään järjestöjen ja laitosten ehdottamiin henkilöihin.

Hallituksen esityksen mukaan uudistuksen tarkoituksena on ollut joustavoittaa taiteen edistämisen järjestelmää vähentämällä pirstaloitumista ja mahdollistamalla joustava reagointi taidelaitosten muutoksiin. Laissa ei enää säädettäisi valtion taidetoimikuntien toimialoja ja tarkkaa määrää. Valtion taidetoimikuntia olisi vähin-

tään seitsemän ja enintään kymmenen ja puheenjohtajan lisäksi jäseniä olisi vähintään neljä ja enintään yksitoista. Jäsenmäärä voisi vaihdella sen mukaan, miten laaja-alaisia toimikunnat ovat ja kuinka monta taiteen alaa kussakin toimikunnassa on edustettuna. Lakiehdotukseen ei sisälly nykyisenkaltaista valtuutta asettaa jaostoja.

Sivistysvaliokunta korostaa valtion taidetoimikuntien jaostojen merkitystä erityisesti arvioitaessa uusia esiin nousevia taidealoja ja poikitaiteellisia taidemuotoja ja produktioita. Käsittely jaostossa on omiaan lisäämään vertaisarvioinnin laaja-alaisuutta ja asiantuntevuutta ja arvioinnin uskottavuutta arvioitavan kannalta. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä jaostojen asettamismahdollisuutta. Valiokunnan saaman lisäselvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriöllä on tarkoitus ehdottaa asetukseen säännöstä, jonka mukaan taideneuvosto voisi asettaa valtion taidetoimikuntaan vertaisarviointiin liittyviä asioita valmistelevia jaostoja. Asian tärkeyden ja taideneuvoston tehtävien määrittelyn selkeyden vuoksi valiokunta ehdottaa asian nostamista lain tasolle.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

1 §. Toimiala. Edellä yleisperusteluissa todettuun viitaten valiokunta on selkeyttänyt lakiehdotuksen 1 ja 2 §:ää niin, että viranomaistehtävät ja asiantuntijatehtävät on jaoteltu eri pykäliin. Valiokunta on täsmentänyt 1 §:ssä viraston toimialaa siten, että kulttuurin edistäminen kuuluu sille siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtäviin. Valiokunta viittaa sanan kulttuuri tarkoituksen osalta edellä mietinnön yleisperusteluissa lausuttuun. Muutoksen seurauksena pykälän otsikko on muuttunut.

2 §. Toiminnan järjestäminen. Muutetussa 2 pykälässä on luottamuselinten tehtäväksi selkeästi kirjattu taiteen edistäminen. Muutoksen seurauksena pykälän otsikko on muuttunut ja 2 momentti poistunut.

3 §. *Tehtävät.* Viitaten 1 ja 2 pykälän muutoksiin valiokunta on jakanut pykälän 1 momentin 1 kohdan siten, että 1 kohdassa säilyy keskuksen tehtävänä taiteen edistäminen kansallisesti ja kansainvälisesti ja uuteen 2 kohtaan sisällytetään kulttuuria koskeva tehtävä. Muutoksen tarkoituksena on korostaa nimenomaan taiteen edistämisen ensisijaisuutta keskuksen toiminnassa. Muutoksen seurauksena hallituksen esityksen kohdat 2—7 siirtyvät uusiksi kohdiksi 3—8.

4 §. *Johtaminen ja ratkaisuvallta.* Valiokunta on teknisluontoisena korjauksena poistanut pykälän 3 momentin alusta 14 §:n 2 momentin kanssa päällekkäisen säädösviittauksen.

5 §. *Taideneuvosto.* Viitaten edellä yleisperusteluissa lausuttuun valiokunta on vahvistanut vertaisarviointijärjestelmän käytännön toimivuutta lisäämällä pykälän 1 momenttiin uuden 3 kohdan, jonka mukaan taideneuvosto voi tarvittaessa asettaa valtion taidetoimikuntaan vertaisarviointiin liittyviä asioita valmistelevia jaostoja. Muutoksen seurauksena hallituksen esityksen kohdat 3—7 siirtyvät kohdiksi 4—8.

Valiokunta on pykälän 2 momentin muutoksella edelleen korostanut taiteen asemaa uudistuksessa ja täsmentänyt taideneuvoston jäsenen kelpoisuutta siten, että taideneuvoston jäsenen tulee olla taiteeseen ja kulttuuriin perehtynyt henkilö.

6 §. *Valtion taidetoimikunnat.* Valiokunta on lisännyt pykälän 1 momentin 2 kohtaan maininnan yhteisöistä, sillä esitykseen sisältyvä muotoilu saattaa aiheettomasti rajoittaa taidetoimikuntien toimivaltaa myöntää kohdeapurahoja

sellaisille rekisteröityneille yhteisöille, jotka hakevat tukea taiteelliselle produktiolleen. Valiokunta korostaa samassa kohdassa, että valtion taidetoimikuntien ratkaisujen perustana on vertaisarviointi.

Taidetoimikunnat myöntäisivät apurahat yksittäisten taiteilijoiden ja taiteilijaryhmien lisäksi myös yhteisöille, jos kyseessä on taiteellinen toiminta, joka on luonteeltaan kertaluonteista ja johon myönnetään esim. kohdeapuraha. Tällainen voisi olla esimerkiksi teatteriproduktion tuottaminen. Kyseinen päätöksenteko edellyttää taiteellisen toiminnan arviointia eli vertaisarviointia. Taiteen edistämiskeskus sen sijaan keskittyisi rahoittamaan esimerkiksi yhteisöjen vuosittaiset toiminta-avustukset sekä hankkeita, joilla on laajempaa taide- ja kulttuuripoliittista vaikuttavuutta.

7 §. *Alueelliset taidetoimikunnat.* Viitaten edellä 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa lausuttuun valiokunta on tehnyt samat muutokset 7 §:n 1 momentin 1 kohtaan.

15 §. *Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.* Valiokunta on tehnyt pykälän 4 momenttiin kaksi teknisluonteista korjausta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

*Valiokunnan muutosehdotukset***1.****Laki****Taiteen edistämiskeskuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §***Taiteen edistämiskeskus***

Taiteen (*poist.*) edistämistä varten on *opetus- ja kulttuuriministeriön alainen virasto* Taiteen edistämiskeskus, jolla on aluetoimipisteitä.

Keskuksen tehtävänä on myös kulttuurin edistäminen siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtävään. Keskuksen toiminnan järjestämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. (Uusi)

2 §***Asiantuntijaelimet***

Taiteen edistämistä varten on keskuksen yhteydessä (poist.) taideneuvosto, valtion taidetoimikuntia, alueellisia taidetoimikuntia sekä erillislautakuntia.

(2 mom. *poist.*)

3 §***Tehtävät***

Keskuksen tehtävänä on:

1) edistää taidetta (*poist.*) kansallisesti ja kansainvälisesti;

2) edistää kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtävään. (*uusi*)

(3—8 kohta kuten HE:n 2—7 kohta)

(2 ja 3 mom. kuten HE)

4 §***Johtaminen ja ratkaisuvallta***

(1 ja 2 mom. kuten HE)

(*Poist.*) Johtajan viran tehtävistä ja asioiden ratkaisemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

5 §***Taideneuvosto***

Taideneuvoston tehtävänä on:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) asettaa tarvittaessa valtion taidetoimikuntaan vertaisarviointiin liittyviä asioita valmistelevia jaostoja; (*uusi*)

(4—8 kohta kuten HE:n 3—7 kohta)

Taideneuvostossa on opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämänä puheenjohtaja sekä vähintään kuusi ja enintään kahdeksan muuta jäsentä. Taideneuvosto valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Taideneuvoston jäsenen tulee olla taiteeseen ja kulttuuriin perehtynyt henkilö.

(3—5 mom. kuten HE)

6 §***Valtion taidetoimikunnat***

Valtion taidetoimikuntien tehtävänä on:

(1 kohta kuten HE)

2) päättää vertaisarviointiin perustuvista taiteilijoille, (*poist.*) taiteilijaryhmille ja yhteisöille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista kukin omalla toimialallaan;

(3—5 kohta kuten HE)

(2—5 mom. kuten HE)

7 §

Alueelliset taidetoimikunnat

Alueellisten taidetoimikuntien tehtävänä on:
1) päättää *vertaisarviointiin perustuvista* taiteilijoille, (*poist.*) taiteilijaryhmille ja yhteisöille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista alueellaan;

(2 ja 3 kohta kuten HE)

(2—6 mom. kuten HE)

8—14 §
(kuten HE)

15 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

(1—3 mom. kuten HE)

Ennen tämän lain voimaantuloa *asetetut* valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat jatkavat tässä laissa tarkoitettujen valtion taidetoimikunnille ja alueellisille taidetoimikunnille säädettyjen tehtävien hoitamista siihen saakka, kunnes taideneuvosto on *nimennyt* valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat.

(5 ja 6 mom. kuten HE)

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Leena Harkimo /kok
Pauli Kiuru /kok
Sanna Lauslahti /kok
Silvia Modig /vas
Mika Niikko /ps

Mikaela Nylander /r
Tuomo Puumala /kesk (osittain)
Simo Rundgren /kesk
Pauliina Viitamies /sd
vjäs. Pietari Jääskeläinen /ps
Suna Kymäläinen /sd
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Sari Palm /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.

VASTALAUSE

Perustelut

Lakiesityksessä Taiteen edistämiskeskuksesta ei ole huomioitu suomalaisen taiteen kentän erityispiirteitä. Esityksen seuraukset taidekasvatukselle, taiteen arvostukselle ja universaaliudelle ovat merkittävät. Taiteen tuntemisessa, taiteen harrastamisessa ja kokemisessa on jo nyt merkittäviä alueellisia ja sosiaalisia eroavaisuuksia. Taidetoimikuntien työ on tähdännyt taiteen tuomiseksi esille sellaisille alueille, missä taiteen instituutiot eivät ole vanhastaan läsnä. Taiteen yksipuolistuminen on iso ongelma, perinteisesti alueella olevien taiteilijoiden lisäksi muiden taiteenalojen ja muotojen esittäminen vaarantuu. Suomi on laaja maa, niin kulttuurisesti kuin henkisesti. Taiteen edistämisen tulisi tukea alueellista taide-elämää sen omista lähtökohdista käsin, huomioiden alueiden erilaisuus.

HE 52/2012 vp heikentää merkittävällä tavalla alueellisen taiteen asiantuntijuuden ja vaikuttavuuden merkitystä ja tulee yksipuolistamaan taidetoimikuntien jäsenkuntaa. Toimikuntien jäsenet on nimitettävä paikallistasolla, missä on paras asiantuntemus. Läänintaiteilijoiden sekä taidetoimikuntien jäsenten nimittäminen keskusjohtoisesti johtaisi myös edellä mainittuun kehitykseen. Keskusjohtoisuus heikentäisi myös taiteen alueellista autonomiaa. Läänintaiteilijajärjestelmä on jo nykyisellään toimiva ja arvostettu taiteilijoiden piirissä. Läänintaiteilijan tulee olla alueen taide-elämän käytettävissä ja voimavarana, ei viraston voimavara.

Esitys mahdollistaa esimerkiksi säästöpainesta tai sentralisaatiota painottavan politiikan johdosta alueellisen taiteen edistämistoiminnan lopettamisen. Esityksessä taiteilijoiden toimeentulon edistäminen ei kuulu enää alueellisten toimikuntien tehtäviin. Lakiesitys suuntaakin tai-

teen suoraa apurahatukea pääkaupunkiseudulle, jonne sitä menee jo ennestään 60 %, mikä luo epätasa-arvoa taiteen harjoittamiseen. Apurahojen jakamisessa päävastuun on oltava alueilla eikä keskusjohdolla. Apurahajaon ulkopuolinen työ ja toiminta tulee huomioida vahvasti, esitys ei ota sitä huomioon. Erilaiset hankkeet, läänintaiteilijoiden ja muiden toimijoiden vahva verkostotoiminta ja asiantuntemus ovat merkittäviä taidetoiminnan kannalta. Nuorien ja aloittavien taiteilijoiden mentorointi ja tukeminen ovat toimintaa, jossa verkostot ovat keskeisessä asemassa. Uudistuksen johdosta moni uusi taiteilija saattaa jäädä löytymättä.

Mahdollisuudet esittää taidetta alueella eri organisaatioiden kanssa yhteistyössä heikkenevät. Tilanne on ollut se, että taidetoimikuntien työn ansiosta erilaiset taiteen parissa toimivat organisaatiot ovat yhteistyössä tuottaneet ja esittäneet taidetta sellaisilla alueilla ja syrjäseuduilla, missä se muutoin olisi mahdotonta. Esityksen vaikutukset kohdistuvat erityisesti lapsiin, nuoriin ja vanhuksiin sekä muihin sosiaalisiin ryhmiin, joille taiteen harrastaminen on taloudellisista syistä mahdotonta ilman tasa-arvoista taidetta ja sen esittämistä. Taiteenedistämistyö vaarantuu esityksen myötä merkittävästi. Koko maan voimavarat myös taiteen edistämisessä ja tekemisessä on uskallettava ottaa käyttöön. Sen tehty lakiesitys vesittää. Tämän perusteella katsomme, että hallituksen esitykseen liittyvä lakiehdotus on hylättävä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

Vastalause

SiVM 3/2012 vp — HE 52/2012 vp

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2012

Inkeri Kerola /kesk
Simo Rundgren /kesk
Tuomo Puumala /kesk

Mika Niikko /ps
Pietari Jääskeläinen /ps